

VASILIS G. FRANGOPULOS

O muscă în Sfântul Munte

Traducere din limba greacă și note:
Dumitru Constantin-Emanuel

editura
Σοφία

București

Redactor: Laura Mândrilă

Ilustrație copertă: Spýros Papalukás, *Mănăstirea Pantokrator*, 1923-1924.

Copertă: Mona Velciov

Traducere după originalul în limba greacă: Vasilis G. Frangopulos, *MLA MYIA ETO AITIO OPOS*, Ed. Ev πλώ, 2018.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FRANGOPULOS, VASILIS G.

O muscă în Sfântul Munte / Vasilis G. Frangopulos; trad. din lb. greacă și note:
Dumitru Constantin Emanuel – București: Editura Sophia, 2020
ISBN 978-973-136-738-5

I. Dumitru, Constantin Emanuel (trad.; note)

CAPITOLUL I

– Dumnezeu are umor!

– Iertare, nu am auzit. Ai spus ceva, frate?, întrebă surprins tânărul călugăr, care mergea înainte pe holul larg al mănăstirii athonite.

– Cu mine însumi vorbeam, părinte. Nu mă lua în seamă! Și mai termină cu „frate” ăsta, zici că suntem în Harlem!, îi replică Iorgos cu răceală, care, în timp ce îl urma, simțea cum înăuntrul lui fierbea.

„Auzi, <frate>! De unde și până unde sunt eu frate cu trântorul ăsta? Am trei frați și toți muncesc, și au și copii! Iar eu lucrez de la cincisprezece ani și nu m-am ascuns în vreo mănăstire ca să stau de pomană și să mă droghez cu tămâie!”

– Iar eu ți-am mai zis că nu sunt preot!, a replicat călugărul cu o politețe vizibil reținută.

– Cum zici tu, l-a ironizat Iorgos ostentativ.

Călugărul și-a continuat drumul mâhnit, simțind privirea însoțitorului său ca pe o lovitură de cuțit în spate. Își pierduse de mult zâmbetul binevoitor cu care îl întâmpinase și se străduia să nu-și piardă și răbdarea. Ispita zilei, sau mai degrabă ispita lunii, avea chip și nume: e în vârstă de aproape treizeci de ani, îl cheamă Iorgos Papadopoulos și, din câte se știe, este noul tâmplar al mănăstirii.

Chiar dacă practică meseria care a fost cinstită de Iisus, asemănările se opresc aici. Nepoliticos și arțăgos din prima clipă în care l-a întâlnit la arsană¹. Un „Bună ziua” mai mult răstit decât rostit. Aruncă priviri nemulțumite în jurul său și bombăne întruna. Unde mai pui că îi tot zice „părinte”, cu toate că i-a explicat că nu e decât un simplu monah!

– Pentru mine cine poartă rasă e popă!, îi răspunsese tăios.

Odată ajunși la marea mănăstire, când arhondarul i-a oferit cafea grecească, a cerut un *freddo espresso* (cafea cu gheață) sau ceva de genul ăsta, iar când călugărul i-a zis că nu au altceva, pe chip i-a apărut o expresie acră și l-au auzit zicând înfundat ceva despre Jeep-uri și Mercedes. În privința rahatului² însă nu a fost mofturos, nici reținut. L-a mâncat pe tot. Singurul lucru care îl consola era faptul că de aceste treburi se ocupă monahul Ilarion, care are modul său de a-i pune la punct pe lucrători. Cu acest gând liniștitor, care a făcut să i se zugrăvească pe față un zâmbet firav, mai mult o grimasă, profilându-i-se pe barba neagră ca tăciunele, au ajuns dincolo de ușa sălii de oaspeți. După ce a bătut cu discreție și a zis: „Pentru rugăciunile...”³, a pășit înăuntru ca să îi anunțe starețului sosirea noului vizitator, apoi, cu o ultimă fărâma de politețe, i-a cerut lui Iorgos să aștepte puțin pe hol. Poate că – cine știe? – făcuse asta ca să aibă timp să îl înștiințeze pe „șeful” său despre caracterul bizar al oaspetelui lor.

¹ *Arsană* (tc., *tersane*) – debarcader, mic port cu chilii, magazii, hangare și loc de ancorare pentru vapoarele de mic tonaj.

² La mănăstirile din Sfântul Munte, în semn de ospitalitate, pelerinilor li se oferă cafea, rahat, apă sau uzo.

³ La mănăstiri, bătaia în ușa este urmată de cuvintele: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!”, după care se așteaptă răspunsul-invitație „Amin”.

Pentru Iorgos, tot ce i se întâmplase în ultimele zile era un vis urât, o farsă, un capriciu al vieții. La asta se gândea atunci când a zis că Dumnezeu are umor. Un prieten al lui formulase asta mult mai inspirat: „Dacă există Dumnezeu, să vedeți că are să fie unul dintre cei doi bătrâni din *Muppet Show*¹, și acum stă în loja Lui și râde de Iorgos!”

Și cum să nu tragă o astfel de concluzie? El însuși se mândrește că, dacă ar exista o asociație „antipreotească, antireligioasă, a ateilor”, el ar fi președintele acesteia. Când vede vreo sutană, simte că i se întoarce stomacul pe dos de trei ori! Devine ca un taur cuprins de furie când vede nu roșu, ci negru! Când vede „cucoane” care își fac semnul crucii, îi crește tensiunea. Dacă drumul pe care trebuie să meargă trece prin fața bisericii, preferă să facă un ocol. Asta, în afară de ziua Învierii! Atunci, ia petarde și, când aude „Hristos a înviat!”, aruncă cu ele înspre preot, fără a-i păsa câtuși de puțin de riscurile faptei lui. Asta a făcut, desigur, până acum doi ani, când a fost văzut de trei credincioși mai zdraveni, care au pus mâna pe el. L-au cruțat totuși, și asta numai de dragul răposatului său tată, pe care îl prețuia mult. Doar l-au amenințat că, dacă mai face vreodată așa ceva, or să cheme poliția. Însă amenințarea asta l-a făcut să evite numai propria-i parohie, fiindcă în urmă cu un an a făcut același lucru cu preotul din altă parohie. În Vinerea Mare, în fiecare an, merge cu prietenii lui la taverna și petrec mâncând fripturi. În Duminica Învierii postește! Mănâncă doar pâine și măsline.

¹ *The Muppet Show* este un program de televiziune britanic, care a rulat între anii 1975 și 1982. Cele două personaje în vârstă, Statler și Waldorf, care au apărut pentru prima dată în *Muppet Show* în 1975, sunt cunoscute pentru atitudinea lor arțăgoasă și zeflemitoare; de la locurile lor din balcon luau în râs în mod constant toate personajele și prestația acestora, distrându-se reciproc de propriile lor glume.

La școală, Iorgos nu a deschis nici o carte. Era unul dintre turiștii din ultimele bănci. Cu chiu, cu vai trecea dintr-o clasă în alta. Dar câte cărți n-a citit în ultimii ani! Nu că ar fi citit lucrări de valoare, doar n-a devenit alt om, ci a citit tot ce e în acord cu părerile lui și îi întărește argumentele. Mama lui îl „ceartă”, zicându-i că, dacă ar fi citit așa de mult ca elev, cu siguranță ar fi ajuns astăzi expert în fizica nucleară sau chiar mai mult de atât. Adevărul e că nu există vreo lucrare care să acuze religia, Biserica, pe Hristos, creștinismul, pe care să nu o aibă. Biblioteca lui ocupă un perete întreg.

Iar acum, acest om, victima crizei economice, fiind șomer în ultimii doi ani, a ajuns în singurul loc unde i se oferea de lucru: în Sfântul Munte! Cu alte cuvinte, în „gura lupului”! Putea oare să nu tragă concluzia că Dumnezeu are umor?

Când toți cei care îl cunoșteau bine l-au întrebat, pe bună dreptate, de ce a acceptat să meargă, nu răspundea cu sinceritate. Se fălea că, pasămite, nu se teme și că se ducea acolo cu dorința de a se confrunta cu călugării și că aceștia „or s-o-ncurce cu el”, și alte fanfaronade de genul acesta. Adevărul era cu totul altul. N-avea nici o dispoziție să se certe cu nimeni. Faptul că era șomer îi tăia de mult elanul și orice dorință de polemici.

Ceea ce îl făcuse să meargă acolo era doar sentimentul de onestitate, singurul lucru pe care, după cum se părea, îl moștenise de la tatăl lui. Sentimentul acesta nu-l mai lăsa să trăiască precum un parazit din mica pensie a mamei sale. Odată avusese și el propria-i afacere, cu doi angajați, propriul apartament, dar acum ajunsese să locuiască în camera în care își petrecuse anii copilăriei și să îi ceară bani de buzunar mamei lui, ca și cum ar fi intrat pe neașteptate

într-o mașină a timpului și ar fi redevenit un adolescent de cincisprezece ani!

Se consola cu speranța că acea criză nu avea să dureze mult timp. De altfel, și... politicienii veneau cu predicții în acest sens. Nici slujba asta nu era permanentă. Avea să lucreze aici cel mult un an de zile, după cum îl informase cunoștința care-l propusese pentru postul acesta. Un an de zile cu un salariu bun, cu masa și cazarea asigurate. Asta, până ce economia avea să-și revină. Și putea lucra în domeniul său de activitate, nu ca distribuitor pentru fast-food, așa cum făcuse în ultima vreme.

Și ce îndeletnicire avea? Artistic! Sculptor în lemn! Iorgos era un meșter cum puțini sunt! Îl avusese ca dascăl pe tatăl lui, care fusese cel mai renumit meșter din Grecia. L-a învățat mai întâi să țină în mână dalta și apoi, cuțitul pentru scobit.

De asta se enervase pe călugărul care l-a întâmpinat: „Tu ești noul tâmplar?”, l-a întrebat de îndată ce-l văzuse. Auzi, tâmplar! Ca și cum ai zice că Theotokópoulos¹ a fost zugrav sau Iktínos², muncitor în construcții!

¹ Doménikos Theotokópoulos (1541-1614), pictor spaniol manierist de origine greacă, cunoscut mai ales datorită picturilor sale pe teme religioase și ca portretist. Cunoscut și sub numele de El Greco (nume în spaniolă, influențat de italianescul „Il Greco” – Grecul, care i-a fost atribuit de către contemporanii săi, cărora le-a fost greu să îi pronunțe numele). Theotokópoulos a rămas în obscuritate timp de trei secole, fiind descoperit abia la începutul secolului al XX-lea de istoricii artei, care au văzut în el un precursor al expresionismului, dar în primul rând de pictori care s-au grăbit să adopte trăsături ale artei sale, între care un loc de frunte îl ocupă Cézanne, căruia mai târziu i-au urmat Picasso și Jackson Pollock. Este cel mai neobișnuit pictor din Europa secolului al XVI-lea, imbinând în opera sa stilul bizantin al patrici sale, Grecia, cu influențe primite în timpul studiilor sale la Veneția și tradiția medievală a țării în care a lucrat, Spania.

² Iktínos și Kallikrátēs au fost cei doi arhitecți ai Partenonului (construit între anii 447 și 438 î.Hr.).

În ultima perioadă, până când a fost nevoit să închidă afacerea pe care o avusese, ca să-și câștige traiul, se ocupa-se mai cu seamă cu lucrări de tâmplărie. Până ce s-au dus și acestea. I-a rămas însă numele pe care și-l crease pe „piață”, ca sculptor în lemn.

Cu toate că în Sfântul Munte îl adusese, desigur, nevoia, se hotărâse să arate superioritate, ignorându-i pe toți și evitând certurile; trasase însă și o linie roșie, o limită, de a cărei depășire avea să depindă viitorul lui în acel loc. Pentru nimic în lume nu ar fi acceptat să urmeze tipicul lor religios și să asculte predici și povești religioase. Asta voia să discute cu starețul, iar începutul prost, marcat de discuția cu călugărul care îl întâmpinase, l-a făcut să-i încolțească în minte gândul că nu avea să stea prea mult în Athos, ba poate că nu avea nici măcar să înnopteze acolo. Și gândul ăsta îi vâjâia în cap ca un zumzet de albină.

După logica lui Iorgos, călugărul era un creștin fanatic. Prin urmare, starețul este cel mai fanatic dintre toți. Un fel de cap al *Cosa Nostra*! La asta se gândea atunci când a intrat în sala de așteptare și presupunea că va da cu ochii de un preot care semăna cu Papafléssas¹.

Cu siguranță că oricine altcineva ar fi văzut în persoana starețului un bătrânel cu totul inofensiv; nu însă și Iorgos. Își închipuia cum un bătrânel ca el ar fi fost în stare să conducă mulțimile ca să dărâme statuile și templele antice și să ardă întreaga înțelepciune ascunsă în papirusurile și în bibliotecile Antichității. Un bătrânel neputincios și fanatic, în spatele furiei și urii mulțimii.

¹ Grigorios Dikéos sau Flessas (născut Gheórgghios) (1788-1825), cunoscut sub numele de Papafléssas, a fost un cleric grec, politician și figură reprezentativă a luptei pentru independență în timpul Revoluției din 1821.

– De la păsări înveți multe, s-a auzit vocea starețului, care, atunci când a intrat el, a rămas cu fața îndreptată spre fereastră. Privighetoarea te învață să fii scump la vorbă. O lună din an cântă și unsprezece tace!

– Ce noroc pe privighetoarea mascul!, își exprimă Iorgos gândul. Scapă de bombănit!

În adâncul sufletului era mândru de gluma lui și a zâmbit plin de mulțumire.

Starețul nu a avut însă nici o reacție, parcă nici nu l-ar fi auzit.

– De sărbătoarea Pogorării Sfântului Duh, privighetoarele simt ce sărbătoare este și nu-și fac cuiburi.

– Până și zburătoarele au ajuns funcționari publici, comentă Iorgos cu fățișă ironie.

Reacția aceasta a lui a câștigat în sfârșit o privire din partea starețului, care, scuturându-și firimiturile din palme, s-a îndreptat către oaspetele său.

Din fericire – sau poate și intenționat – acesta nu i-a întins mâna ca Iorgos să i-o sărute, și în felul acesta au scăpat amândoi: Iorgos, de o situație neplăcută, și starețul, de o... posibilă mușcătură!

– Ia loc, fiul meu, l-a îndemnat starețul, așezându-se pe un scaun în spatele biroului.

I-a aruncat o privire fugitivă, însă pentru duhovnicul plin de experiență a fost de-ajuns ca să-și dea seama de disconfortul pe care îl simțea invitatul său. Scaunul parcă nu îl încăpea, se foia continuu, își încrucișa frecvent mâinile pe piept, gâfâia ca un astmatic și își ștergea întruna de pantaloni palmele transpirate, ca și cum ar fi fost la spital și tocmai ar fi aflat că a devenit tată sau cineva care a comis o evaziune fiscală și era supus controlului financiar.

Monahii au o îndatorire principală: să-și certe propriul sine, sinele lor cel rău pe care-l avem cu toții, fiindcă existența acestuia este cel mai mare obstacol în calea legăturii cu Dumnezeu. Această preocupare asiduă, precum și cercetarea de sine pe care aceasta o presupune, sporește puterea de discernere a sentimentelor vătămătoare, dându-i omului puterea de a simți negativismul pe care îl emană un semen al său, până și pe cel mai greu sesizabil. Această capacitate poate ajunge la punctul cel mai înalt dacă monahul este și preot cu o bogată lucrare duhovnicească. Starețul, părintele Gavriil, cercetător al sufletelor și încercat duhovnic, de mulți ani, aspru cu sine însuși, însă îngăduitor cu ceilalți, nu s-a grăbit să îl evalueze negativ pe Iorgos, chiar dacă monahul care-l însoțise îl „ajutase” cu puțin mai înainte să-și formeze o idee preconcepută. Starea de nesiguranță pe care o observa la acesta, palmele lui transpirate, mișcările spasmodice, privirea dură, toate acestea îi arătau un singur lucru, anume că în sufletul acestui om se luptă răul cu binele.

Cel rău, ca și cel bun, nu este nervos, fiindcă starea sa este deja petrificată. Cunoașterea și acceptarea de sine ne aduc o liniște și o putere care pot fi sesizate cu ușurință de ceilalți. Și acest tânăr, pe care-l are acum în față, este speriat și neputincios asemenea unei vrăbiuțe care se teme să zboare sus, spre soare, ca să nu i se ardă aripile. Ca să nu se „sperie” și mai mult, ar avea nevoie doar de timp și de un mod potrivit de a se apropia de el. Puțină înțelegere și multă răbdare. Astfel, părintele stareț s-a hotărât să-l facă să se relaxeze puțin prin ceea ce monahii detestă cel mai mult, grăirea în deșert, adică vorba multă și fără rost.

– Cum a fost călătoria ta?

– Lungă!

– Cum ți s-a părut Halkidikí¹?

– Frumoasă!

– Ai mai venit în Sfântul Munte?

– Nu!

– Cum ți se pare până acum? Din puținele lucruri pe care le-ai văzut.

– Verde!

– Ei, de unde atâta verdeață! Dacă vrei să vezi locuri înverzite, să mergi în satul de unde sunt eu. Știi, sunt de loc din satul în care s-a născut Papafléssas.

În mintea lui Iorgos s-a declanșat o adevărată furtună. „Cum i-o fi venit acum asocierea asta în minte? Ce coincidență diabolică mai e și asta?! Și acum ce-o să facem, o să stăm la taclale? Ce-l interesează călătoria și impresiile mele? Dacă-i spun părerea mea, o să-și piardă și astea zece fire de păr pe care le mai are pe cap”, se gândea Iorgos mișcându-și nervos degetele.

Călătoriile cu autobuzul n-au fost niciodată o plăcere pentru el. Din Atena până la Tesalonic drumul era drept, și cât de cât a rezistat. Din Tesalonic a luat alt autocar din stația Halkidikí, o mașină murdară și foarte veche, și de atunci a început calvarul. Curbe interminabile, sistem de aerisire stricat, mirosuri neplăcute, colegi de călătorie deranjant și greața care-l însoțea întotdeauna atunci când călătorea. De două ori a vomitat tot ce mâncase, oricum nu multe lucruri, două cafele și un sandviș, și tot restul drumului a încercat să se stăpânească. Ca prin ceață își

¹ Halkidikí sau peninsula Calcicică se află în nordul Greciei, alcătuită din trei brațe, Kassandra, Sithonia și Aghion Oros (Muntele Athos), Sfântul Munte reprezentând extremitatea estică a peninsulei.